

Ordenes Administrator Per-Otto Gullaksen

Frivillighetens verdi

Tale ved overrekkelse av Den norske frimurerordens Fellesgave 2012 til Kirkens Bymisjon.

Den norske frimurerordens fellesgave er, som navnet tilsier, en felles gave fra alle landets frimurerloger. Den samles inn på logemøter over hele landet. Derfor har gaven gjerne blitt gitt til en landsdekkende virksomhet. Det er en av grunnene til at vi har ønsket at Fellesgaven 2012 skal fordeles på de ulike Bymisjonsstiftelsene som finnes rundt om i mange av landets byer. Men det er ikke den eneste grunnen.

Vi er hvert år opptatt av å finne et formål som er båret av verdier som vi kjenner slektskap med og gjerne vil understøtte. Med sin helhjertede humanisme dypt forankret i en raus kristen tro og tradisjon, er Kirkens Bymisjon en slik organisasjon som vi kjenner at står oss nær.

Samtidig er det én særskilt kvalitet ved Bymisjonens arbeid og virksomhet som jeg gjerne vil framheve ved denne anledningen. Det handler om frivillighetens verdi.

Jeg vil ta et historisk utgangspunkt. Det moderne norske helse- og sosialvesenet ble på mange måter til som frukt av frivillig arbeid. I sin opprinnelse var dette vesenet en ektefødt datter av kirken. Den forhistorien skal jeg imidlertid hoppe over nå, og stige fram til midten av 1800-tallet. Fra da og utover ble det etablert en rekke frivillige organisasjoner som startet opp og drev helse- og sosialinstitusjoner over hele Norges land. Nasjonalforeningen for folkehelsen og Norske Kvinners Sanitetsforening etablerte blant annet tuberkulosesykehus. Diakonissehuset, Diakonhjemmet og Menighetssøsterhjemmet er eksempler på diakonale organisasjoner som blant annet utviklet sykepleien, bygde sykehus og helsefaglige utdanningsinstitusjoner. Vi har Norges Røde Kors, Blå Kors, Kirkens Sosialtjeneste og mange, mange flere. Kirkens Bymisjon var en av de aller første, etablert som Christiania Indremissionsselskap i 1855.

Det er ikke uten grunn at de heter ting som Nasjonalforeningen og Norske Kvinners Sanitetsforening. De ble til i en nasjonal bølge av frivillig organisasjonsdannelse innenfor en rekke samfunnsområder på denne tiden. Det handlet om å bygge den nye nasjonen Norge i tiden mellom Grunnlovsåret 1814 og unionsoppløsningen i 1905.

Også Den norske frimurerorden hører hjemme i dette bildet. Den ble etablert som selvstendig nasjonal orden i 1891 og etablerte på 1900-tallet blant annet barnehjem og andre sosiale institusjoner.

Slik ble den unge nasjonens helsevesen til, organisert fram gjennom frivillig engasjement og arbeid. Etter hvert skulle de fleste av disse institusjonene bli overtatt eller finansiert av stat og kommune. Den moderne nordiske velferdsstaten vokste fram. Den historiske grunnmuren var frivillighet. Nå fikk vi, på dette feltet, etter hvert en forskyving fra sivilsamfunn til stat - og etter hvert også marked.

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor var medarrangør da det nordiske forskermiljøet på sivilsamfunnsfeltet i november 2011 møttes i Stockholm for å diskutere utviklingen på frivillighetsfeltet i Norge, Sverige og Danmark. Konferansen hadde tittelen «Klämd mellan staten och kapitalet». Og viser at nettopp forholdet mellom stat, sivilsamfunn og marked er et hovedtema når det gjelder utvikling av det moderne velferdssamfunnet i Norden.

I rike stater som de nordiske, og i en tid da markedskreftene i økende grad slippes løs, også på helse- og sosialfeltet, er det særdeles viktig at noen har kompetanse til og kultur for å løfte fram frivilligheten som et umistelig element i et godt samfunn. Det har Kirkens Bymisjon vært en av de fremste til å gjøre gjennom en årrekke.

Bymisjonen er kjent for å være tydelig og samtidig romslig i forhold til sine grunnleggende kristne verdier. I det som var Oslo Indremisjon og som ble Kirkens Bymisjon har kulturradikale og mer teologisk liberale kirkemennesker funnet sin tilhørighet. Samtidig har Bymisjonen gjennom en årrekke maktet å trekke til seg dyktige fagfolk innenfor det helse- og sosialfaglige feltet. Bymisjonen har på mange områder vært i front når det gjelder å utvikle nye tilbud og arbeidsformer rettet mot ulike svake grupper.

Kirkens Bymisjon har maktet å bygge opp en imponerende omfattende virksomhet i arbeid med rus, prostitusjon, barnevern og ungdomspsykiatri, omsorgstiltak, voksenpsykiatri og eldreomsorg – i tillegg til kirkelig virksomhet med sjelesorg og menighetsarbeid.

Noe av det mest spennende som har skjedd i løpet av de siste 20 årene er at Kirkens Bymisjon har spredt seg, fra å være en primært Oslo-basert virksomhet til å bli et nettverk av ulike bymisjonsstiftelser over store deler av landet.

De siste tallene jeg har hørt er omlag 1850 fast ansatte medarbeidere i hel- og deltidsstillinger. Antallet institusjoner og institusjonsplasser har jeg ikke vært i stand til å telle.

Men det jeg har lyst til å framheve her er at Bymisjonen har vært i front når det gjelder å organisere og integrere frivillig engasjement i sine høyst profesjonelt drevne institusjoner. Bymisjonsnettverket har nå omlag 3000 frivillige medarbeidere på faste avtaler.

Dette er et anliggende vi er opptatt av som frimurerorden. Vår virksomhet baserer seg på at viktige endringer i samfunnet skapes gjennom enkeltmennesker. Og at det å utvikle seg som menneske, når det gjelder verdier, holdninger og adferd, ikke er et egoistisk prosjekt. Men har som mål å skape gode virkninger blant menneskene og i samfunnet rundt oss.

Det er derfor vi særlig har hatt bymisjonskafeene og –sentrene i tankene med årets Fellesgave.

Dersom du går inn på en slik bymisjonskafe en vanlig formiddag, kan du få kjøpt deg en suppe eller en annen lunsj til en rimelig penge. Du vil ganske sikker oppleve at noen begynner å prate med deg. Og jeg er sikker på at du får en hyggelig formiddag, kanskje har du bygget litt nettverk til noen mennesker når du går derfra. Men du vil neppe være i stand til å sortere de menneskene du har møtt. For på denne kaffen er det noen få ansatte, noen såkalte brukere, mange tidligere brukere som er blant de frivillige som arbeider der, og noen er på NAV-

finansierte arbeidstreningsplasser i kjøkkenet og kaffeen på vei ut i arbeidslivet. Og hvem som er hva er ikke så godt å si, og oppleves heller ikke som så viktig.

Den frivilligheten som preger bymisjonskaffene er kjennetegnet ved det motsatte av stigmatisering, at mennesker er likeverdige og verdifulle, at mennesker knyttes til hverandre gjennom kjennskap og vennskap, at de behovene vi har som mennesker blir møtt av mennesker og ikke av et apparat.

Det er klart at det ville koste vanvittig mye mer om man skulle ansette og betale alle frivillige som er med i miljøene på bymisjonskaffeene rundt om i landet. Men det er ikke det viktigste. Det viktigste er at det er verdier i omløp her som ikke lar seg kjøpe for penger. Frivillighet og humanitet lar seg ikke erstatte med offentlige bevilgninger. En venn kan ikke byttes ut med en behandler.

Det er noe, i det minste på dette feltet og sannsynligvis på de fleste samfunnsområder, som verken staten eller markedet kan sørge for. Som bare et godt fungerende sivilsamfunn kan sørge for.

Derfor er 1,5 mill kroner til Bymisjonssettene først og fremst ment som en anerkjennelse, et håndslag og en oppmuntring til å fortsette å dyrke og styrke sivilsamfunnets plass innenfor helse- og sosialfeltet. Og med en trygg og tydelig forankring i troen på den Gud som ikke gjør forskjell på folk, og som ser på oss alle med samme nåde og barmhjertighet.

Så har vi også en liten baktanke. Vi i Den Norske Frimurerorden håper at vi ved noen anledninger skal få nyte godt av Bymisjonens erfaringer og innsikter når det gjelder nøden i et moderne velferdssamfunn og strategier for å bygge frivillighet til å møte den med.

Hvordan dette konkret skal komme til uttrykk, får vi komme tilbake til. Men fra vår side er det altså et håp om at vi kan utvikle Den norske frimurerordens relasjon til Kirkens Bymisjon i tiden som kommer.

Gratulerer med dagen, og lykke til i deres viktige arbeid!